

Сьогодні потрібно в роботі з розв'язання завдань, визначених Концепцією екологічної освіти України організувати екологічний клуб для батьків і дітей. На його засіданнях проводити тематичні заходи, спостереження-бесіди, зустрічі з цікавими людьми, дидактичні ігри, свята, вечори тощо. Також здійснювати екологічне виховання своїх підопічних з урахуванням вимог сьогодення, педагоги повинні ставити перед собою такі завдання:

- формування елементів наукових знань про основні екологічні фактори в розвитку живої природи (температура, вологу, поживність ґрунту) та очевидні взаємозв'язки та залежності;
- розвиток умінь класифікації живої природи на основі безпосереднього сприймання та аналізу характерних ознак, способів взаємодії зі середовищем та живлення;
- становлення допитливості та інтересу до пізнання природи описами її об'єктів та явищ (у народній творчості – народні прислів'я, загадки, приказки, прикмети, вірші, легенди, повір'я, пісні, авторські твори тощо);
- застосування знань і практичного досвіду дітей у різних видах діяльності в природі (грі, праці, науково-дослідницькій діяльності, навчанні);
- демонстрація дошкільникам живих барометрів – пристосування тварин і рослин до змін у природі;
- поглиблення дітей з перлинами народної мудрості про дбайливе ставлення до природи.

Отже, чому вихователі дошкільних навчальних закладів, розуміючи систему екологічної освіти та виховання дітей, повинні залучати й батьків, сім'ю дитини через проведення батьківських зборів, опитувань, взаєдодіяння батьків з даної проблеми тощо.

Праця вихователя, колективу дошкільного навчального закладу буде не марною, якщо вихованці та їх батьки почнуть розуміти: доки на землі квітнуть сади, співатимуть птахи, світлитиме яскраве сонце та блакитному небосхилі – наше життя на ній триватиме!

ЛІТЕРАТУРА

1. Димитраш Т. П. Від чистої душі до чистоти довкілля. – Харків, 2003. – 28 с.
2. Дробинюк М. І. Свійкий екологічно безпечний розвиток і Україна. – К., 2002. – 273 с.
3. Концепція екологічної освіти України // Збірник МОН України. - № 7. – 2002.
4. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дошкільників. – К., 1998. – 187 с.
5. Шинькова С. Н. Виховання екологічної культури в дошкільному віці. – К., 1998. – 211 с.
6. Суходоцький В. О. Серце віддаю дітям / Вибр. твори в 5-ти томах. – К., 1977. – 149 с.
7. Яценко Н. Ф. Екологічне виховання дошкільників. – К., 2001. – 24 с.

В.В. ДЖУНЬ., А.І.КОВАЛЕНКО.

ПРИНЦИП ПРАВДИВОСТІ В СПОРТИВНІЙ ДЕОНТОЛОГІЇ.

В статті здійснюється спроба витлумачення принципу правдивості як одного з п'яти принципів спортивної деонтології.

В статті здійснюється спроба витлумачення принципу правдивості як одного з п'яти принципів спортивної деонтології.

An attempt to interpret a principle of veracity as one of the principles of Sport Deontology is made in the article.

У цій і наступних наукових публікаціях, спираючись на класичні і сучасні етичні теорії, припускатиметься система принципів спортивної деонтології, до якої відносимо принципи: правдивості, автономії особи, гідності особи, цілісності, справедливості - і за допомогою якої усі, хто займається у спорті, а в першу чергу тренери, можуть приймати етичні рішення.

Мета, яка ставиться нами полягає не в тому, щоби виробити універсальне кредо на усі випадки життя, а в тому, щоби показати, що система принципів є надійнішим провідником у складні моменти спортивного життя, ніж бездумний інтуїтивізм, рефлекс, нереалістичний утилітаризм.

Висуємо сподівання, що витлумачувані нами принципи стануть корисними для тренерів не лише при оцінці моральності їх власної поведінки, а й при визначенні вартості їх колективної праці. У підсумку система таких принципів повинна забезпечити основу для критичного аналізу і роздумів про шляхи виправлення недоліків.

Не слід забувати й того, що це лише перша спроба у побудові спортивної деонтології у змісті якої правдивість є базовим елементом. Основна робота, як завжди, ще попереду.

Вважаємо за потрібне нагадати, що в своєму дослідженні принципів спортивної деонтології ми застосовуємо змішану деонтологію правила, поєднуючи принципалізм з казуїстичним підходом [1], ґрунтуємо її на *етиці персоналізму*. Хоча від тренера вимагається, щоб він думав про наслідки своїх дій, вважаємо, що йому все ж краще керуватися правилами, виведеними із принципів.

Отже, якщо в попередніх дослідженнях нами, на основі розрізнення моралі переконання і моралі відповідальності були окреслені межі змісту спортивної деонтології [2], дана загальна характеристика „з виходом” на її принципи [1], то тепер здійснюємо спробу витлумачення першого з них

- принципу правдивості, щоби по завершенню всього дослідження краще уявляти со- їх(принципів –*автори*) органічний взаємний зв'язок.

Підставовим обов'язком людини є *вірність щодо правди*: пізнаної і внутрішньо прийнятої. Правда є однією із тих вартостей, які органічно пов'язані з людською сутністю. Тому будь-яке викривлення або інструменталізація правди є нищенням суто людських вартостей. Ворогом правди завжди є тоталітарний режим, в межах якого здійснюється фальсифікація дійсного стану справ і обмеження на поширення правди. Вироблені в межах такого режиму численні форми “маніпулювання” правдою, хай навіть з шляхетною метою, є, в кінцевому підсумку, деструктивним для людської особи. Ось чому тренер, як носій перш за все наукової правди, але й не лише її, повинен бути людиною, яка органічно, з середини себе, не сприймає недемократичності суспільного устрою, де правда фальшується. Тренер має бути носієм європейської культури прав людини, серед яких одним із найважливіших є право особи володіти і поширювати правду.

Правда є однією із тих вартостей, завдяки якій людина трансцендує матеріально-біологічну площину. Вона є вартістю, що належить до інтелектуального світу, тобто світу духу. Ось чому лише в кліматі правди людина зберігає свою особову інтегровність, без правди вона гине як людина або вироджується.

Термін “правда” має багато вимірів, і тренер зобов'язаний усі їх визнавати і поважати. Існує правда в сенсі точності фактів (гносеологічний вимір правди, за яким закріпилася назва істини). Тренер повинен прикласти “всі зусилля”, саме “всі зусилля”, а не “деякі зусилля”, щоб зміст його знань був точним, вільним від тенденційності, а не однобічним. Вкрай важливо, щоб тренер виробив звичку до точності, звичку перевіряти і перевіряти ще раз, щоб встановити точність інформації, яку викликає сумнів. Така звичка включає в себе набування навичку запобігання вірогідності помилки. Це елементарні уміння, однак, не з'являються магічним шляхом. Тут потрібні довгі години учнівства, обмін думками і увага до деталей. Тренер не повинен забувати, що знання, які він отримав, здобуваючи фах, це лишень основи наукових знань. До того ж, наукове знання швидко розвивається і змінюється, а тому необхідність поповнення своїх знань, їх розширення і поглиблення, є його святим професійним обов'язком. Той факт, що людська слабкість (лінь), величезна зайнятість і маса інших побічних факторів практично гарантують наявність фальші, аж ніяк не повинні схиляти тренера до недбалості. Відсутність такої школи учнівства, як у пізнавальному, так і етичному сенсах, в кінцевому підсумку приведе до професійної смерті тренера.

Але тренер не зможе добре працювати, якщо він обмежиться однією лише фактичною точністю. Тренер зобов'язаний уміти пояснювати факти, виходячи із більш широкого контексту, тобто знайти більш широку правду, яка прихована за фактами. Приховану правду можна знайти різними способами: самостійно, залучаючи матеріал різних галузей знання, або звертаючись до експертів з того чи іншого питання. Перефразовуючи Геракліта, можна стверджувати: багато повинен знати сучасний тренер. Звичайно, ніхто не збирається стверджувати, що тренер, який не розуміється на сучасних комп'ютерах, неморальний. Суть справи, однак, у тому, що коли тренер відстане від поступу сучасної науки, він не зможе достатньо близько підійти до правди у своїй роботі і може виявитися не в стані реалізувати свій потенціал носія моралі, який говорить правду. Не випадково Кодекс спортивної етики в пунктах 11.9 та 12.2 вимагає [3], щоб усі, хто несе відповідальність за дітей і молодь, мали відповідну кваліфікацію для організації управління, тренувального процесу і навчання, особливо в частині розуміння біологічних і фізіологічних змін, які відбуваються в організмі дитини в період її дозрівання, а також, щоб власний рівень підготовки і кваліфікація тренерів відповідали особливостям дітей на різних стадіях їх спортивної діяльності.

Отже, у своїй роботі тренер повинен усвідомлювати, що існує правда факту і контексту, і приймати до уваги вимоги такої наукової правди. Правда виконує ряд істотних особових і суспільних функцій. Вона інспірує активність людини, яка шукає правду, що є сенсом наукового пізнання. Сумнів у існуванні правди ставить під знак питання сенс науки. Правда є підставою інших вартостей: моральних, естетичних, релігійних. Фальш не може бути підставою будь-яких вартостей.

Персоналістична функція правди реалізується при збереженні певних умов. Першою з них є віра в існування, сенс і потребу правди. Її не легко берегти в сучасному постмодерному світі, який пронизаний скептицизмом, байдужістю та іронією. Утрата віри в правду нейтралізує її конструктивний вплив на людину. Ще однією умовою є визнання внутрішньої автономії правди, а також її пріоритету щодо інших вартостей. Прагматичне чи кон'юнктурне тлумачення правди є глибоким для людини. В атмосфері інструментального розуміння правди народжується переконання, що не існує правди, якій слід служити, а існують правди, які нам служать. Розуміння правди в контексті ужитковості, хоча б і суспільної ужитковості, знищує найглибші людські вартості. Правда, яка не служить добру людини, але тим, що розвиває її особовість і внутрішнє життя. Саме в цьому полягає першою функція правди.

Служіння правди добру людини розкриває ще один її вимір – суспільний. Мова йде про спільний пошук і відкриття правди. Який би великий авторитет не мав тренер, він не є “всезнайкою”, правда не падає у нього в кишені, звідки при нагоді її можна було б витягати. З іншого боку, спортсмен також не є делькою, готовою до дресирування. Спорт, навіть у формі вираження свого фізичного і духовного стану, є творчістю, яка передбачає пошук. Спільний пошук і відкриття правди породжують почуття духовної спільноти, що означає “внутрішній глибокий зв'язок однодумців” [2, 46]. Ж. Марітен слушно зауважує, що правда повинна пов'язуватися з братерським ставленням до людей [3, 1011-1016]. Вірність правді повинна узгоджуватися з терпимістю до людини, яка помиляється. Той, хто шукає, має право на помилку. Наявність відмінностей у розумінні правди не повинна вести до нетолерантного ставлення до відмінних поглядів. Зрештою, діалог зближує людей не лише особово, але й доктринально.

Але існує ще один рівень правди, на який повинен зважати тренер – це правда людини про саму себе, про свою автентичність. Це пошук відповіді на питання про долю нашої тотожності, долю ось того, хто ми є чи не є собою, жити чи не жити в правді про себе, оскільки відповідь на нього залежить від нас самих, від актів нашого вільного вибору. Тут криється суть відповідальності тренера за самого себе, за реалізацію свого власного онтологічного потенціалу. Це той рівень правди, який особливо цікавив визатного українського філософа Г.С. Сковороду. Підкреслений персоналізм філософії Г.С. Сковороди спрямований на інтенсифікацію внутрішнього життя людини. Буття для Сковороди виступає передусім як моральне діяння. Тому й шлях до щастя, на його думку, пролягає через постійне вдосконалення. Динамізм, притаманний людській особі, зумовлює те, що буття особи є безперестанне творіння нею самої себе. У згоді з персоналізмом Сковорода розробляє і свою філософію. Вона для нього – любові, тобто спосіб життя, який ґрунтується на шуканні правди і буття в правді згідно з нею. Результатом філософування є не знання, а життя, яке будується відповідно до вимог віднайденної правди. Ось чому центральне місце у своїй філософії Сковорода відводить принципу самопізнання. Пізнати себе – це для Сковороди не гносеологічний, а етико-естетичний акт. Це процес наближення людини до своєї суті шляхом заглиблення у себе, результатом чого є не зміна навколишнього світу, а “переображення” людини. У процесі самопізнання людина розкриває саму себе, розкриває глибинні основи свого існування. Ставши перед питанням чужої правди про себе, людина може зважитися на відвагу знести увесь тягар цієї правди і через вільний вибір підтвердити свою тотожність, здійснити саму себе, утвердити свою велич. Однак людина може вжити свою свободу, аби, як висловився св. Павло, “стринути правду” про себе, відірватися її від себе, віддати її під диктат своєї сваволі. І стати через це винуватцем своєї власної правди, своїм вибором здійснити справу самознищення, самодеструкції, декомпозиції своєї особовості. Звідси, власне, виходять парадоксально протилежні характеристики людини як такої, яка може зачарувати, а може і вжахнути. Тому старогрецький письменник Менандер міг скрикнути: “не чарівна істота людина, коли вона – людина! Але ж ми знаємо, що на одній з печей Освенціма можна прочитати: “Людина – людині”...”

Контрастність цих зіставлень і протиставлень будить неспокій, застерігає. Обидві можливості єдино вісній відкритими перед кожним із нас. Людина може в ім'я правди про себе, в ім'я свого збереження своєї тотожності виграти цю боротьбу за себе, а може й програти. 2001 року вільного вільного тренера жіночої збірної України з баскетболу І. Ткаченка – відому у київських спортивних колах особу під прізвиськом “Череп”; загинув кримінальний лідер столиці Тимур Савлохов – один із тренерів збірної України з вільної боротьби; його брат Борис Савлохов – президент Федерації спортивної боротьби України, - перебуває нині в ув'язненні [4]. Щоби такого не сталося, Г.С. Сковорода, як умову досягнення правди про себе, пропонує принцип “сродної праці”, що є принципом відповідності людини тому вищому, розумному і справедливому началу, що визначає сенс людського життя [5]. Натомість сучасний мислитель, відомий польський філософ К.

Войтила, наголошує на місці і ролі свободи людини у виконанні завдання полюбити правду п людини, визначаючи моральний обов'язок як нормативну силу правди. К. Войтила зазначає, і "людина є собою через правду. Ставлення до правди складає її людськість, конститує її гідність. Властива людині гідність, та, яка їй дана і задана, тісно пов'язана з відношенням до правд. Мислення в правді і життя в правді складає цю її гідність" [6, 115].

Доктринальна і екзистенціальна вірність правді є умовою справжнього гуманізму. Б пошанування правди гуманізм є лише фразою. Особливо виразно це унаочнюється у сфері вихованн Діти і молодь дуже чутливі до фальші, тому будь-який відступ від правди оцінюється надзвичай негативно. Ставлення тренера до правди є критерієм ставлення його до спортсмена.

Правда є первісною вартістю в духовному житті людини, але не єдиною і не найвищою. Сокр був не точним, коли ототожнював чесноту зі знанням. Правда мусить поєднуватися з добром любов'ю, бо у відриві від них може стати жорстокою і спустошливою. Правда мусить вести д активної постави реалізації добра. І тут виникає ще один важливий аспект проблеми: якою міро якщо це взагалі дозволено, тренер може використовувати обман при застосуванні різних засоб інтенсифікації фізичного стану спортсмена? Чи можна провести морально прийнятну різницю між "активним" і "пасивним" обманом? Підхід до розв'язання цих питань в принципі відповідає пози змішаної деонтології правила. Ця позиція полягає в тому, що повинні використовуватися лиш правдиві засоби впливу. У тих же рідкісних і глибоко виправданих випадках, коли обман допустимим, це повинно бути зроблено максимально зважено і, по можливості, обговорено керівником спортивної установи, а коли стане уже можливим – обов'язково із самим спортсменом. Останнє є надзвичайно важливим, аби спортсмен не почувався обдуреним і міг зберігати довіру д тренера.

Отже вірність правді зі сторони тренера та й в цілому для царини виховання є умово справжнього гуманізму і в доктринальному і в екзистенціальному відношеннях.

ЛІТЕРАТУРА

1. В.В. Джунь, А.І. Коваленко. Загальна характеристика спортивної деонтології// Здоровий спосі життя: *Збірник наукових статей. Випуск 6.* – Львів, 2005. – С.21-23.
2. В.В. Джунь, А.І. Коваленко. Мораль переконання і мораль відповідальності як основа побудов спортивної деонтології // *Здоровий спосіб життя: Збірник наукових статей. Випуск 5.* – Львів 2005. – С.30-32.
3. Кодекс спортивної етики. <http://culture.coe.fr>
4. Гьофнер Кард. Йозеф. Християнське суспільне вчення. Л., 2002.
5. Maritain J. Prawda i braterstwo// *Znak.* 1958.
6. Поступ. 2001 – №189(847).– С. 10.
7. Сковорода Г. Твори у 2-х т. Т. – 1.– К.– 1973.
8. Wojtyła, K. *Znak sprzeciwu.* Paris. 1980.

О.С. ЗАЯЧКІВСЬКА, В.Ю. ЗЕЛЕНЮК

НОВИЙ МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ СТРЕССТІЙКОСТІ: ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ

В статті описуються фізіологічні основи функціонування стрес- лімітуючих систем та пропонується новий метод підвищення стрес стійкості.

В статье описываются физиологические основы функционирования стресс-лимитирующих систем, предлагается новый метод повышения устойчивости к стрессу.

The physiological basis of stress-limited mechanisms of a person are described and proposed novel method of increase stress resistance in the article.

Відомо, що техногенний та антропогенний впливи довкілля на організм людини, погіршення соціальних умов призвели до того, що 50-89% населення знаходяться на різних стадіях донозологічних станів, під час яких зменшується здатність організму адаптуватись до навантажень. понижуються функціональні можливості, внаслідок чого гомеостаз організму підтримується завдяки значному напруженню регулювальних систем. Перенасиченість життя сучасної людини різними за